

En dansk  
 Ukendt Soldats Grav  
 fra Krigen 1848  
 af Fr. Hjort.

Under Verdenskrigen fik næsten alle de deltagende Lande en eller flere Grave over ukendte Soldater, og ingen kommér vél højere i saa Henseende end England, der mistede over 1 Million Soldater i denne frygtelige Krig. Rundt om, spredte over hele Jorden, har disse Mænd fundet deres sidste Hvilested. Men den engelske Regering har gjort et mægtigt Arbejde for at finde de døde, faa dem genkendt og begravet paa ærefuld Vis. Men foruden de, der blev fundne og genkendte, var der mange, som man ikke fik oplyst, hvem de var. De, som ikke blev identificeret, de fik dog deres Krigergrav ved Siden af de andres Grave; men paa deres Sten, paa hvilken man ikke kunde opgive noget Navn, sattes disse gribende Ord:

»Kun kendt af Gud!«

Det er vel næppe almindelig kendt, at Danmark under vor 1ste slesvigske Krig i 1848 ogsaa fik mindst én Grav, hvor en ukendt dansk Soldat blev jordet. Da jeg tænker mig, at de fleste af vore Medlemmer kan interessere sig for at høre lidt derom, saa vil jeg fortælle, hvad der er kommet til min Kundskab om dette Emne. --

Som bekendt slog den danske Armé Oprørerne ved Bov d. 9 April, fordrev Resten over Eideren og tog Stilling ved Danevirke; men kort efter besluttede Tyskland at blande sig i Striden med væbnet Magt. Paaskemorgen, den 23. April, angreb de den danske Stilling ved Danevirke og kastede vor Hær tilbage efter 10 Timers blodig Kamp. Den fjendtlige Hær, som

førtes af General Wrangel, talte 30,000 Mand, under Prinsen af Nør; medens den danske Hær kun talte 10,000 Mand; men den kæmpede tappert og blev fortrinligt ført. Der blev ved Slesvig leveret to Kampe, den første under Margrethe-Volden ved Bustrup, den anden ved Kratbjergene paa Hesselholm, Vest for Gottorp. I den første udmærkede sig især Bülow og Rye, i den sidste Schleppegrell; Læssøe høstede dog den største Ære af Overledelsen. Da Mørket faldt paa, begyndte vore Tropper at trække sig tilbage for Overmagten; det sidste danske Kanonskud faldt Kl. 8 om Aftenen fra 6. Batteri, som var »Batteriet Fuhrmann; Fuhrmann var en musikalsk, sangbegavet Mand, munter og meget fornøjelig. Dette Batteri var stationeret ved Gottorp Slot og holdt længst ud i Kampen mod Fjenden. Til sidst var der ved Kanonen, foruden Løjtnant Glud, kun 3 Artillerister og nogle Infanterister tilbage, og just, da det sidste Skud var affyret, fik den ene en fjendtlig Kugle i Brystet; men Løjtnanten tog ham med sig, da han forlod Gottorp for at følge efter den danske Armé, der tog Stilling ved Isted Sø; men Konstablen udaandede imidlertid snart, og ved Falkenberg begravede Løjtnant Glud ham i Hast i et Buskads. Slaget ved Slesvig var tabt for den danske Armé, og Fjenden beholdt Valpladsen; men den danske General Hedemand kunde dog slutte sin Rapport med de Ord: »Armékorpsset er i kampdygtig Stand og skal gøre sin Pligt til det sidste.« Og Kong Fr. VII takkede fra Fredericia Arméen; ligesom Stænderforsamlingen i Roskilde udtalte sin Tak til Hæren: »for Kampen ved Danevirke, der havde kaldt Billeder frem for Sjælen af Fortidens bedste Heltefærd.«

Hovedkvarteret var den følgende Nat i Isted Kro, hvor Generalen, der nylig havde resideret i Gottorps prægtige Sale, nu sad, omringet af sin Stab, i en ussel Bondestue oplyst af en Tællepraas.

Løjtnant Glud<sup>1)</sup> havde ikke faaet Tid til at grave sin faldne

1) Løjtnant P. F. Glud, f. 1804, var ansat ved Batteriet Fuhrmann og kommanderede i Slaget ved Slesvig 23. April 1848 en Deling paa 2 Kanoner og holdt ud i heftig Kamp mod et overlegent Artilleri, indtil han fik Ordre til at gaa tilbage. Sine døde begravede han paa Stedet, og da hans Batterichef om Aftenen mildt bebrejdede ham, at han ej havde taget deres Armatør med, svarede han, at

Kammerat ret dybt i Jorden ved Falkenberg, og nogle Uger efter havde nogle Hunde kradset Jorden bort over den døde Soldat, hvorved dennes ene Haand kom til Syne. En Hyrde-dreng saa det og fik straks samlet Folk, der tog Liget op for atter at nedgrave det umiddelbart ved Flensborg-Slesvig Lande-vej.

Konstaben<sup>2)</sup> bar intet som helst Tegn paa, hvad han hed, eller hvor han var fra — han var den ukendte Soldat. —

Efter Istedslaget 2 Aar senere, trak den danske Hær sig atter ned over disse Egne, og General Flindt lod sætte et Trækors paa den ukendte Soldats Grav. Da dette Minde blev ødelagt, blev det erstattet af et monumentalt Mindesmærke, bestaaende af seks Granitpiller uden om en stor Sten i Midten med følgende Indskrift: »En dansk Artillerist, falden for sit Fædreland den 23. April 1848«. — Det hele er halvt skjult af Vejens Træer, nær den gamle, danske Lejrplads Falkenberg, 5 Kilometer Nord for Slesvig.

Man lægger maaske ikke Mærke til dette Minde, og dog har det sin særlige Interesse.

Det her omtalte Mindesmærke er, ligesom de fleste andre Monumenter i Slesvig over de faldne Soldater fra 3 Aars Kri-gen, rejst paa Tilskyndelse af Pastor Høyer Møller<sup>3)</sup>, som var Feltpræst under Kri-gen, og derefter dansk Garnisonspræst i Slesvig By. I Juni 1851 satte han sig sammen med Obersterne Thestrup, Schepelern og Oberstløjtnant Helgesen i Spidsen for en Landsindsamling med det Formaal at sætte Mindesten over de faldne i den lige afsluttede Krig. Der raa-dede Lykkestemning i Landet, og der indkom over elleve Tu-

---

han syntes, det var rigtigst paa højnordisk Vis at jorde dem med Sværdet ved Siden. Og Glud førte nu sin dødelig saarede Kon-stabel med sig, og da denne døde, jordede han ham ved Falken-berg. Under Belejringen af Fredericia 6. Juni 1849 blev Løjtnant Glud saaret af en Bombe. Han døde 17. Juni paa Lasarettet i Bil-lehave. Han var en djærv og kraftig Karakter og afholdt af Sol-daterne. Det antages almindelig, at det er ham, H. P. Holst har skildret som Artilleriløjtnanten i »Den lille Hornblæser«. —

<sup>2)</sup> Cohn siger: »Bønderne ved intet andet om ham, end at han havde en stribet Vest paa. Der stor et Kors paa Graven.« —

<sup>3)</sup> Han var i mange Aar Sognepræst i Kølstrup her paa Fyen — og en udmærket Forfatter af flere gode Bøger, omhandlende Krigstiden. —

sinde Rigsdaler — et meget betydeligere Beløb end forventét, saaledes at Komitéen kunde løse sin Opgave i et langt større Omfang, end man havde planlagt. — Pastor Høyer Møller gik derefter i Lag med Arbejdet. Utrættelig søgte han ved Hjælp af Egnens Befolkning at udfinde, hvor der laa faldne Soldater, for enten at lade sætte et Minde over dem eller at faa Ligene paa Markerne opgravede og nedlagte ude ved Landevejene eller i Fællesgrave paa Kirkegaardene. Paa Gravene rejstes da i Løbet af faa Aar de mange større og mindre Stene, som den historisk interesserede vil finde paa sine Vandringer over Slesvigs Kamppladser. Stenene er alle udhuggede af den kendte Flensborger-Patriot Billedhugger K l e v i n g, og Indskriften er — med den behørig Angivelse af Aarstal og Tid — som Regel de samme jævne og dog værdige Ord: »Denne Steen satte det danske Folk over trofaste Sønner, som hengav Livet for Fædrelandet.«

Det her omtalte Mindesmærke blev indviet 2. Februar 1852. Fra »Ruhekrug« udgik Processionen med Militærmusik hen til Graven, hvor Soldater fra Slesvig og et Batteri fra Rendsborg var opstillet. Pastor Høyer Møller holdt Indvielsestalen, som her gengives efter A. Torp i Sønderjysk Maanedskrift Nr. 2 i 1928: »Ved Siden af den alfare Vej, hvor ingen færdes uden den, der haster for at naa sit Maal, samles vi om en Broders Hvilested, der ogsaa en Gang hastede, men som her maatte standse; her, hvor netop denne Verden med al sin Larm og Travlhed fører Herredømmet, her har vi valgt en stille Time til at frede om en Grav, til at indvie den, at den saa nær ved Vejen, dog maatte være som en hellig Plet, adskilt fra denne Verden. H v o v a r d a h a n, o m h v e m v i s a m l e s? I n g e n a f o s k e n d e r h a n s N a v n. I n g e n a f o s s a a h a n s S k i k k e l s e! Det var i Kampens Hede paa hin blodige Opstandelsesfest, da traf en Kugle ham i det højre Bryst, ikke langt fra dette Sted udaandede han sit sidste Suk, hans Brødre bedækkede ham med et lidet Lag af den Jord, han havde købt med sit Blod; da ilede de videre. I 8 Uger var han skjult, da ræktes hans Haand frem, som om han vilde bede om Fred i Graven, og man sænkede ham dybere ned; i 4 Aar har Sneen været hans Liiglagen, han fik ikke andet; ved Høstens Tid have disse Træer hvirvlet det gule Løv over Graven, det var hans Ligsalme; han

fik ikke anden; en kærlig Haand har af og til skaaret et Kors og sat det paa hans Grav; men aldrig stod der noget Navn, thi ingen vidste det.

Hans Navn! o! havde vi da nu fundet det, siden vi er dragen hid? Nej, visselig ikke; det stolteste Navn, der ikke havde fuldbragt hans Gerning, havde ikke kunnet samle os; men Manden uden Navn har samlet os, fordi han har skænket sit Liv for sine Brødre, og ingen kan bevise større Kærlighed, end at han sætter sit Liv til for sine Brødre. Et dejligt Navn har han erhvervet sig: Brodernavnet! og derfor er vi kommen hid. Har han havt Forældre, Søskende, Venner, da han faldt; vi ved det ikke; men det Mindesmærke skal vidne for alle Vejfarende, at Danmark er traadt ham i Moders Sted, at det hele Folk er hans Søskende, som have beredt hans Gravsted, og at Fremmede er blevne hans Venner, for at ære ham i Graven. Vor Kirkes sidste Handling ved Graven kan ej ske her! Som en Gang Korset er slaaet over ham, da han blev indviet til sin Herre og Frelser, saa tegne vi Fredens Kors, og indvier dette Sted til at være hellig, som om det laa paa Kirkegaarden. Fredens Kors, at denne Plet og dette Minde maa være i Fred; hellig for Fjendehaand og for Kaadheds Vold! Det være et Minde for hver den, som drager forbi, at de, som drager Syd paa, maa bære en Erindring med sig om Sønnernes Kærlighed til deres Moder; og de, som dager Nord paa, maa fortælle, at Moderen glemte ej at hædre sine Sønner! Herren holde hver Voldsmænd borte fra dette Sted! Tiden være dets eneste Fjende! men naar den faar Overhaand, da gøre Du, Herre! denne Plet hellig ogsaa for dem, der kommer efter os, at de komme hans Kærlighed ihu! Amen.«

Vi se her af Pastor Høyer Møllers Tale, at den faldne Konstabel blev begravet og hædret, som den ukendte Soldat.

Senere er der nu, gennem den faldnes Kammerater, bragt Visshed om, hvem den ukendte Soldat var, og da det viser sig, at han var Fyenbo, vil det nok have Interesse for baade een og anden at høre lidt nærmere om denne Soldats Forhold.

Den ukendte, danske Konstabel var Morten Nielsen, Taarup, af 6. Batteri, Nr. 112, der var født paa Fyen i Taarup i Lumby Sogn d. 17. Oktober 1824 (fremstillet i Kirken 28.

November 1824) som Søn af Gmd. Niels Hansen Stige<sup>4)</sup> og Karen Marie Mortensdatter. Fadderne var Diderich Mikkelsens Kone af Vissenbjerg Sogn, bar ham, Kristen Andersens Kone af Taarup, Gmd. Niels Larsen, Gmd. Niels Hansen, Smed, og Steffen Jessen, alle af Taarup.«

Mærkeligt nok blev Morten Nielsen først konfirmeret 1. Søndag efter Paaske i 1840, da han var 15½ Aar gl. Antagelig er han kommen bagefter paa Grund af Sygdom; thi han synes ikke at have været nogen egentlig »Sinke«, idet Præsten skriver om ham: »at hans Kundskab er ret god, og Opførsel god.« Morten Nielsen blev indkaldt som Rekrut 11. Maj 1847. — Der synes ikke at have været afholdt noget Skifte efter ham, hverken ved Hæren eller i hans Hjem-Jurisdiktion. Sagtens fordi, der gik saa lang Tid, før man blev klar over hans Død; man tænkte sig vel Muligheden af, at han kunde være i Fangenskab. Hærens Arkiv har intet om Morten Nielsen, og Batteriets Rapportbog er kun ført for den i København tilbageblevne Styrke. Ifølge Major de'Meza's Rapport om Kampen ved Slesvig den 23. April 1848 var Løjtnant Gluds Deling særlig haardt engageret og led forholdsvist betydeligst Tab sydligst i Slesvig By.

Paa Morten Nielsens Hjemegn, hvor Slægten endnu lever, fortælles, at da Ordren kom til Løjtnant Glud om at gaa tilbage, opstod der Uenighed mellem de 3 Konstabler om Pladserne paa Kanonen, idet man ansaa Midterpladsen for den bedste og mindst udsatte for de fjendtlige Kugler. Ordtvisten endte dog med, at Pladsen i Midten blev tilkendt Morten Nielsen, som straks efter, at de var komne til Sæde, endnu før Kanonen var rigtig kommen i Gang, blev ramt i Brystet af en fjendtlig Kugle, som ovenfor meddelte. —

Væsentlig skyldes det Morten Nielsens Kammerater, at man efterhaanden kom til fuld Klarhed over, at det var ham, som den nævnte Dag blev begravet ved Falkenberg.

Der findes sikkert her i Landet adskillige Grave, hvor ukendte Soldater fra vore Krige ligger begravede. Jeg har bl. a. i de allersidste Dage faaet Underretning om, at der paa Skanderup Kirkegaard, syd for Lunderskov St., ligger tre ukendte Soldater, som faldt i den første slesvigske Krig, og over hvilke en Mindesten taler sit tavse Sprog.

<sup>4)</sup> Niels Hansen Stige, f. 2. Novbr. 1799, † 24. Marts 1869, var Søn af Gmd. »Stige Hans Nielsen og Karen Christensdatter i Taarup« (f. 1752, † 1812).